

regulares canonicos, de communi viventes, et nihil proprium habentes, et ejusdem professionis et ordinis abbatem eo in loco constitui; restauratis et alibi restitutis præbendis canonicorum illorum, qui proprium retinentes, illic communiter vivere noluerunt. Ædilitatem vero et præposituram, quæ mei juris erant, præter antiqua bona hujus loci, per consilium archidiaconorum, et canonicorum, et cæterorum fidelium nostrorum, huic ecclesiæ contuli, et

insuper potestatem donandi præbendas abbati concessi.

Signum Henrici (IV) regis. Sigishardus cancellarius, vice Sigifridi archicancellarii, recognovi. Data anno Dominicæ Incarnationis 1066, indict. iv, anno autem ordinationis Henrici (IV) regis, xiii, regni vero x.

Actum Triremundi.

POST MEDIUM SÆCULUM.

ROGERIUS.

NOTITIA HISTORICA IN ROGERIUM.

(FABRIC., *Biblioth. med. et inf. Lat.* VI, 121.)

Rogerus, aliis, corrupte, *Frigerius*, Italus jurisconsultus, sæc. xi, qui primus in eam Pandectarum partem quam *Infortiatum* vocant glossas emisit, primus etiam *Summam* sive *Compendium juris* composuit. Reliqua illius in obscuro sunt. Pancirollus. De claris legum interpretibus II, 18. *Compendium* ejus sive *Summa*, necnon *Dialogus de præscriptionibus*, exstant in *Tractatu tractatum*, tom. IX, fol. 135, 136.

ROGERIUS

DE DIVERSIS PRÆSCRIPTIONIBUS.

(*Tractatus tractatum*, tom. XVII, folio 48.)

SUMMARIUM.

1. Præscriptio dicitur quælibet exceptio essentialiam capiens ex tempore.
2. Exceptio solo comparata favore, quæ dicitur.
3. Exceptio nec favore nec odio comparata, quæ sit. Actiones, ut plurimum, terminantur anno.
4. Præscriptio quædam triduo compleri potest.
5. Appellanti quando obstet præscriptio anni.
6. Præscriptio duorum mensium actioni ex stipulatu potest opponi.
7. Redhibitoria actio quanto præscribitur tempore. Æstimatoria actio præscribitur anno.
8. Prætoris actiones anno utili præscribuntur.
9. Actio furti manifesti perpetua est.
10. Petitioni hæreditatis præscribitur quinquennio.
11. Fiscus quadriennali præscriptione gaudet conventus pro re aliena quam, ut suam, vendidit.
12. Actiones criminales (injuriarum dempta) viginti annorum tolluntur præscriptione.
13. Præscriptio, anni utilis vel centum dierum obest ei qui prætorio jure vult succedere.

B

CAPITULUM PRIMUM.

Omnium præscriptionum viam ita posse facile percipi opinamur, si ipsarum varietates prius diligenter exposuerimus.

1. Est ergo præscriptio omnis exceptio ex tempore essentialiam capiens; alias abusive, quælibet exceptio, etiam fori, præscriptio vocatur. Sunt autem exceptiones tales, aut favore, aut odio solo aut utroque neutro comparatæ.

2. Favore solo comparata est centum dierum vel anni præscriptio, quæ bonorum possessori objicit. Hæc enim, nec primi gradus odio; cui objicit, nec sequentis favore, cui competit, sed creditorum gratia, ut cito quod convenerunt, habeant, et ipsius maxime defuncti causa, ne ejus bona tanquam prodigi et inopis possideant, est a prætore inventa. Huic similis vero quinquennii præscriptio, defuncti statum juvenis, ut *Insti. de bono pos. § ult. Licet non semper comparata est longissimi temporis præscriptio sive usucap.*

3. Neutro igitur nec odio nec favore, ut præscriptio annalis, quæ actionibus prætoris et pœnalibus plerumque objicitur, quæ nec actoris odio, nec rei

favore introducta est. Sed quia prætoris imperium annuum erat, idcirco et a prætore inventa est. Actiones plerumque anno finiunt, ut injuriarum actio et rescissoria, et aliæ multæ, ut in tit. *De perpetua et temporali actione*, in princ., *Sed ex tempore oriantur, quando non semper peræque computantur*. Singularum præscriptionum tempora enumerare non sit tædiosum; sunt enim præscriptiones, nunc 30, seu 40, nunc 10, sive 20 annorum, nunc minoris temporis, quas ut minus frequentes **statim transcurramus**.

4. Est ergo quædam præscriptio, quæ triduo completur, ut illa quæ clientis patrono errorem corrigere volenti objicitur, ut cap. *De er., advo. lib. ult.* Sicut et illa 10 dierum silentio ex die scientiæ nascitur, quæ appellare volenti opponitur, ut in **B** *auth. de appell. et intra quæ tempus*, § 1, col. 4; proinde huic si intra decem dies appellasset, 30 dierum obstaret præscriptio, si apostolos petere neglexisset, qui dies sententiæ recitatione numerant, ut cap. *De appell. l. Judicibus*.

5. Appellatori quoque quæ non ad principem appellavit, si causam exsequi differat, anni præscriptio obstat, aut biennii, si justa causa impeditur primo anno exsequi appellationem, ut in *auth. de appella.*, § 2, et *auth. De his qui nigre ad appell. Statim post princip.* Illi quoque qui volens appellare, seu apostolos petere, non est auditus, statuta sunt tempora anni spatii, vel sex mensium, sive quatuor pro judicis qualitate, a quo vel ad quem provocatur, ut cap. *De appell.*, l. *Si appellationem*.

6. Actioni quoque ex stipulatu objicitur quoque duorum mensium præscriptio, veluti cum quis in causa privata sine scriptis fide jubens, personæ exhibitionem pure promittit, ut cap. *fidejus.*, l. *penul.*; redhibitoria quoque sex mensium præscriptione ex ordine, casu vero duobus mensibus tollitur, veluti cum pro cautione quæ edicto ædilium continentur, non præstita ea actione agatur, vel si convenerit, ut redhiberetur res, si displiceret, quæcumque ex conventionem est perpetua, ut cap. *De ædili. act.*, l. *Si apud*, et l. *penult. ff. eo l. Si venditor*.

7. Æstimatoria quoque annalis præscriptio est impedimento ex ordine, et cum pro non præstita cautione intenditur, sex mensium præscriptione tollitur. Cedunt autem tempora quæ ædilitias actiones præscriptiones pariunt ex venditionis die, vel ex quo rei venditæ cognosci potuit latens vitium, ut ff. *eo l. Si venditor*, et l. *Quod si nolit. § Qui mancipia*, l. *Ædiles aiunt*, et l. *Cum sex*.

8. Prætoris quoque pœnales actiones ex ordine anni utiles præscriptione extinguuntur. Rescissoria rei persecutoris cum sit, quia cum jus civile datur, eadem præscriptione tollitur: si quæ vero pœnam et rem persequitur, quo ad rem perpetua, quo ad pœnam annalis est.

9. Actio vero furti manifesti, licet pœnalis præto-

riaque sit, perpetua est, et ea quæ pro ejecto et effuso competit, et si quæ similes inveniuntur, ut ff. *de action. et obligatio*, l. *In honorariis actionibus*, ff. *Vi bono rapt.*, l. *ii*, § *fi.*, et *Instit. de temp. et per act. circa princ.* ff., *de vi et vi arma.* ff. *De his quæ deject. vel effu.*, l. *Si vero*, § *Præter* § *fi.* Actioni vero de dolo continui biennii exceptio objicitur, ut cap. *De dolo.*, l. *Optimum*.

10. Petitio quoque hæreditatis quocumque sub inofficiosi colore intenditur, quinquennali præscriptione tollitur, quia præscriptio tuetur etiam statum defuncti, qui communi opinione non in fugam conversus atque latitans, nec passus status controversiam mortis tempore ut civis Romanus vixit, ut cap. *De inoffici. testamen.*, l. *Si quis*, cap. *Ne de stat. defuncto pro quin. quæ ll. si mater, et pater, repetitio*.

11. Quadriennii quoque præscriptio tuetur fisco ab actione utili, qua convenitur. Cum rem alienam vendidit ut suam, hæc quoque præscriptio fisco opponitur quandoque, veluti cum de bonis vacantibus fisco nondum nuntiatis, quis bona fide emerit. Alias autem ex ordine fisco 20 annorum præscriptionem timet, nisi adversus eam sint statuta minora tempora, ut cap. *De quadriennii præscript.*, l. *i et ii ff. de divers. et tempor. præscript.*, l. *Intra quatuor, et l. In omnibus*, ff. *de requi. re, et ab. dum.*, l. *ii*; in casu vero quodam cum nulla currit præscriptio, ut cap. *Ne rei. don.*, vel *temp. vend.*

C 12. Criminales actiones 20 annorum præscriptione extinguuntur, excepta injuriarum actione quæ anno terminatur, et adulterii simplici accusatione, quæ contra adulterum quinquennio continuo sopitur, ut cap. *ad l. Corne. De fal.*, l. *Querela*, et cap. *ad leg. Jul. de adulter.*, l. *Adulter.*, ff. *ad legem Jul. de adult.*, l. *Miles*, et l. *Vim passam*.

13. Volenti quoque jure prætorio succedere centum dierum vel anni utilis præscriptio obest, qui dies computantur utiles, ex quo quis cognatum mortuum seseque ad successionem vocatum scivit, aut scisset nisi jus ignorasset, ut ff. *De bonorum possessio.*, cap. *De jur. et fact. ignor.*, l. *iii*.

SUMMARIUM.

1. Præscriptio longi temporis quando inchoetur.

D Præscriptionem longi temporis quæ inducere possint.

2. Titulus quid sit.

3. Usucapere non potest qui titulum non habet.

4. Error in facto alieno toleratur.

5. Bona fides quæ requiratur in præscriptione longi temporis.

6. Personæ adminiculum in præscriptione longi temporis est necessarium.

7. Præscriptio ut initium capiat, quid necessario spectari debeat.

8. Præscriptio longi temporis qualiter sit continuanda.

Præscriptio longi temporis quibus, seu per quæ A ex dantis, nisi verus dominus jussum et alienationem impediri possit. factam ignoret.

9. Privilegium rei præscriptionem impedit;

10. Vitium fundi impedit præscriptionem.

11. Præscriptio post sicut ab initio impediri potest.

12. Præscriptionis longi temporis quid sit effectus.

13. Præscriptio longi temporis solas in rem actiones tollit.

CAPUT II.

De longi temporis præscriptione.

Restat ut longi ac deinde longissimi temporis præscriptionem videamus. Est ergo videndum quando hæc præscriptio inchoetur; causæ quoque videndæ B sunt quæ deficiunt vel impediunt ab initio, vel postea; effectus ejus tandem liquebit.

1. Inchoatur autem hæc præscriptio in rem alienam a non domino quam ex compto vel simili causa acciperas. Inducunt autem præscriptionem hanc imprimis titulus justus, fides bona, cum personæ apprehendentis adminiculo, quod sibi possit acquirere, ac tandem possessionis statuto tempore continuatio per adversariorum silentium roborata.

2. Titulus est omnis acquirendi domini causa justa, ex qua nostrum fiat, quod non erat nostrum; horum titulorum quidam aliena, quidam solius juris nituntur auctoritate. Et qui aliena auctoritate nituntur, plerumque, propria nomina habent, puta pro emptore, pro donato, pro dote, pro legato, pro derelicto, pro hærede, pro soluto. Qui vero solius C juris auctoritate gaudent, uno generali nomine illi pro suo utuntur, quo solo titulo nostra fiunt omnia, quæ mari, terra, cæloque capimus, quæ de rebus nostro dominio subjectis nascuntur, et ea quæ fluminis, jure, agris nostris accrescunt, vel occupatione, vel specificatione, vel simili jure nobis obveniunt, et sic istis titulis nostrum fit; tum vero et traditione, quod a veris dominis, vel perceptione quod de re nostra percepimus, ita si credimus dominos, licet non sint, qui nobis tradunt, vel ancillam nostram ex qua partum percepimus, præscriptionem servi usucapione inchoamus.

3. Sin autem verus titulus deest, licet ipsum et crederes hæredem, non usucaperes, nisi probabiliter errore facti deceptus esses, uti de eo dicitur qui D ad emendum aliquid suo mandavit procuratori, quod cum non emerit, se emisse persuasit, atque ita tradiderit, magis est ut dominus qui tali deceptus errore accipit, pro emptore præscribat licet nulla fuerit emptio.

4. Error non in alieni facti ignorantia, quia plerumque prudentissimo fallit, est tolerabilis, ideoque præscriptio prodest, ut ff. *De usucap.*, l. *Celsus*, et l. *Numquam*, ff. *pro empto*, l. *Quod vulgo*, ff. *pro suo*, l. ult. et l. i et ii, ff. *de usucap.*, l. *Potest*. Nulla bona fides ex accipientis parte desideratur, et

5. Et est fides bona quantum ad hanc præscriptionem si is qui accepit dantem arbitretur alienandi eo modo jus hæreditate. Item et in dantem, et hanc fidem ut pro emptore præscriptio inchoetur, oportet interesse et venditionis et traditionis tempore; in aliis autem sufficit eam adesse traditionis tempore, vel quo initium sumet præscriptio, ut ff. *pro empto* ii, et l. *Qui fundum*, § *Promittatur*, et in *Authent. ut sponsa larg.*, § *Rursus collatio ix*, *constit.* ii.

5. Personæ adminiculum in hac præscriptione desideratur, ut cum exordium capere debeat, sic sit persona quæ suum aliquid possit habere; quæ si desit, præscriptionis cessat initium. Inde est quod si quid servo hæreditario detur, ante, nec ejus usucapio, nec præscriptio inchoabitur, quam si hæreditas fuerit addita: sic ut inchoetur hæc præscriptio personam desiderat. Ut autem postquam est inchoata, continuaverunt eam, nec bona fides, ita nec personæ desideratur adminiculum; nam, nec ex posteriore rei alienæ scientia interrumpitur et per hæreditatem vacantem completur, ut cap. *De usucap. non trans.*, l. *Usucap.*, ff. *de usucap. Nunquam justo, præscriptio, possessio*, et l. *Hæres*.

7. Sed titulus justus, fides bona, personæ adminiculum, ut initium præscriptio capiat, spectantur; ut vero consummationis finem capiat, possessionis continuatio per decem annos inter præsentem, vel viginti inter absentes est necessaria, si præsentem sunt, qui in eadem provincia domicilium habent, absentes qui in diversis.

8. Continuatur autem hæc præscriptio sic, si nee civiliter, nec naturaliter ejus cursus fuerit interruptus. De qua re etiam latius videbimus, ut cap. *De præscrip. long. temp.*, lib. i, ii et ulti. Cum ergo ea adsunt, quæ nunc notavimus, curret præscriptio; si quoque absint ea quæ eam impediunt. Impediunt autem eam domini persona, res, nec non et actionis genus, nam contra personalem actionem hæc præscriptio non currit, ut cap. *Qui non obstat long. tempore præscrip.* l. *Neque mutui, neque domini persona*. Hanc præscriptionem impedit ut si minor 25 annis, vel furiosus, vel collegium divinum rei præscribendæ sit dominus, ut cap. *Qui non ob long. temp. præscrib.*, l. *Non est*, et cap. *Qui cau in intersti. non est ne. l. ut et in authent. de Eccle. tit. § pro temporalibus*. Res quoque multis modis præscriptioni obest, nunc ipsius rei privilegio, nunc vitio.

9. Rei privilegium præscriptionem impedit, quod a commercio, sive dominio nostro vel jure eam eripuit. Natura a commercio hominem liberum eximit, ideoque nullo tempore præscribitur. Jus autem rem sacram, sanctam, et similem a commercio et a præscriptione eximit, nec non et fundum dotalem dummodo matrimonium duret, et sit vir solvendo.

10. Fundi quoque vitium præscriptionem impe-

dit. ut si sit vi possessus : tunc enim nec ab invasore, quoniam mala fide, et sine titulo possidet, nec ab emptore etiam bonæ fidei præscribi potest, antequam possessione ad dominum reversa fuerit rei vitium purgatum.

11. Et sicut præscriptio obstat ab initio sic et post, et interruptio civilis aut naturalis, quæ non ob id solum contingit, quia possessor post præscriptionis initium rem esse alienam cognoscit, ut cap. *de long. tem. præ. q. pro*, li. 1. ult. et ff. *de usucap.*, l. *Usucapionem*, et l. *Sequitur*, § *Quod autem et l.*, *Non solum*, et l. *Quare*, et l. *Cum vir*. ff. *de fun. do.*, l. *Si fundum*. cap. *De jure do.*, l. pen. et cap. *De usuc. pro emp.*, l. *Si partem* et cap. *De long. temp. præscri.* l. II,

12. Est autem præscriptionis cujusvis effectus ut actionem per exceptionem tollat, et suum quosdam ut etiam dominium transferat, et possessori cum actorem in rem defensionem pariat, dummodo possideat, eidem quoque saltem utilem dabit vindicationem, si a possessione ceciderit.

13. Solæ vero an in rem actiones, sive directæ sive utiles, hac præscriptione tolluntur, nec non quod metus causa actio, sive hæreditatis petitio, quoniam cum bonæ fidei emptorem competunt, et hoc illo quia vindicationis loco dantur, et ut rei corporalis vindicatio tali præscriptione tollatur, supradicta desiderantur; ut autem rei incorporalis, id est servitutis vindicatio tollatur ex ordine satis est si prædicto tempore servitute non fuerit usus, qui eam poterat vindicare, si restitutum jure omnino careat, ut cap. *De præscr. 30 vel 40 ann.*, l. *Si quis.*, et cap. *Qui non ob lon. tem. præ.*, l. *Neque* et cap. *De his quæ vi.*, cap. *De edit. divi Adri. tol. fl.*, et cap. *De servi.*, l. *Sicut*, ff. *de servi. ur. præ.*, l. *Hæc autem.*, cap. *De se. re. pu.*, l. *Attilicinus*.

SUMMARIUM.

1. Præscriptio longissimi temporis quando necessaria sit.

2. Præscriptio longissimi temporis sive tricennalis quibus prosit, aut obsit.

3. Jus quot modis quem petere prohibeat.

4. Dos mulieri debita matrimonio constante non potest repeti.

5. Præscriptio tricennalis duntaxat contra desides locum habet.

6. Præscriptio tricennalis quando contra actionem personalem nascatur.

7. Præscriptio tricennalis per quæ impediri possit.

8 Præscriptio triginta annorum impeditur propter actoris impuberis personam.

9. Præscriptio 40 annorum in quibus locum habeat.

10. Præscriptionis tricennalis et quadragenalis effectus qualis.

CAPUT III.

De longissimi temporis præscriptione

1. Nunc de longissimi temporis præscriptione videndum est, quæ alias ex 30, alias ex 40 ann. cur

riculis completur, et a superioris præscriptionis tractatu longe lateque abest. Porro cum tricennalis præscriptio sit frequentior, primum de tricennali, deinde de quadragenali in ejus defectu comperta videbimus. Videnda sunt itaque quæ eam inducant, vel impediunt eam, et quis sit ejus effectus; et primum quando hæc præscriptio sit necessaria, et quare sit inventa.

1. Est autem hæc præscriptio tunc demum necessaria, cum longi temporis præscriptio deficit, quod contingit, ut et supra diximus, sive reus personali actione perpetua convenire possit, sive in rem, et titulum, aut bona fide careat, aut si sit res vitiosa; habet autem præscriptio hæc nec titulum nec fidem bonam, sed rei vitium, sicuti nec actionis genus, nec actoris sive rei personam omnino distinguit.

3. Fures neque et invasores hæc præscriptio munit. Imo vero propter milites, adultos, mulieres, et absentes, a junioribus divi principibus est ideo inventa, et quia ante perpetuæ constitutæ fuerant actiones, certo fine taxarentur, et cum sit odiosa hæc præscriptio, inducunt eam propter personalis actionis desidiam, et propter vindicationem illius longam, et iconcussam detentionem; ut nil personaliter quis obligatus est, statim ex quo quis cum effectu convenire cum creditore potest, et cessat, ita ut nil faciat pro suo in re conservando, initium talis præscriptio capit, et ideo donec actorem agere prohibet, nequit inchoari.

3. Prohibet autem jus quem petere, nunc ipsius actionis, quæ interdicti debet, natura, nunc creditoris persona. Actionis natura tum impeditur creditor agere, et ideo contra eum non oritur præscriptio cum debitum quod in obligatione vertitur non sit purum, sed aut conditionem, aut temporis dilatione suspenditur, ut si promittatur vel legetur aliquid in diem vel sub conditione.

4. Idem est et in dote mulieri debita, quam ante solutum matrimonium ex ordine repetere vetatur, ideoque ante contra eam currere non incipit præscriptio. Actoris persona prohibet jus ipsum cui quid debetur petere, et ideo hujus præscriptionis cessat initium ut si quid debeatur filiofamilias, propter quem ideo non currit præscriptio, quia in judicio, communi jure, sine patris voluntate nequit consistere.

5. Quamobrem si non judicatur deses, nec desidiæ pœnam debet pati, et hæc præscriptio contra desides duntaxat locum habet. Amplius sicut illi qui non egit, quia non potuit non currit præscriptio; si nec creditori qui ideo suum debitorem non convenit, quod annis singulis ei solvit usuras; idem in cohærede, sive socio, contra quos ideo famil. ercisc., seu com. divi. actio ei non competit, quia cum eo similiter possidendo semper de re tanquam communi; obventionem percepit tali enim facto, licet quidam quorum sententiam inanem probavimus consentiant, non minus actio servatur incorrupta quam si fuisset in judicium deducta, ut

Instit. de perpet et temp. act., et cap. *Non ob.*, I. 1, p. 1. *Neque*, cap. *Unde vi*, I. ulti., et cap. *De præscri. 30 vel 40 an.*, I. *sicut* et *Cum notissimi*, et I. *Si quis* et cap. *De an. except.* I. 1, § fl., cap. *De jure do.*, I. *In rebus, et in auctor. ut sponsa lar.*, § *Rursus, col-9, constit. 2.*

6. Sed quidem sancitum est hic ut contra personalem actionem nascatur talis præscriptio; ut vero contra venditorem initium capiat, et petitorum ex quo agere possit silere convenit et ipsum reum possidere non corporaliter, sed tamen civiliter quandoque pro suo. Ideoque nec colonum, nec emphyteutam in domini questione, dum productionis nomine possidetur, cum domum tuebitur talis præscriptio. Idem et in creditore, dum hypothecæ jure pignori inhæreat, licet quidam contradicant, ut cap. *De usucap.* 1. et cap. *De præscr. 30 vel 40 an. l. male igitur.* et cap. eod. I. *Cum notissimi*, § *Sed cum.*

7. Et licet hujus præscriptionis facilis sit ingressus, sunt tamen præterea quæ supra diximus, quæ eam impediunt ab initio, aut post. Ab initio impeditur hæc, id est 30 an. præscriptio nunc propter rem, nunc propter actoris personam, nunc propter rei personam, et actionis genus. Rei ratio hanc præscriptionem impedit, ut si sit liber homo, aut sacrum quod possidetur, aut tale cujus non sit propria et continua possessio, quorum numero sunt omnes servitutes rusticæ præter aquæductum, hic enim quæ ejus possessio sit quasi continua, rerum immobilium exemplo præscribitur. Idem est in urbanis servitutibus; in superficie consistentibus, ut tigni immitendi, et stillicidii, fiscalibus quoque functionibus; quoniam eis parere convenit omnes prædiorum possessores, sicuti curiali, colonariæve, seu ascriptitiæ conditioni minime præjudicat hujus præscriptionis adminiculum, ut cap. *De servit. et aqua.*, l. *Si aquam.* et ff. *de mort. inf. cap. De agri et censi.* l. *Cum satis* l. II, et cap. *de præscrip. 36 amorum* l. *præscriptionem*, et l. *Competit.*

8. Propter actoris personam impeditur talis præscriptio, si sit actor impubes. Et non curet præscriptio, antequam pubertatis annos ingrediatur, sicuti nec contra locum venerabilem nec contra civitatem, ut cap. *De præscrip. 30 anno.* I. *Sicut.* et I. *Cum notissimi*, et in *auth. de Eccles. rit.* § *Pro temporalib.*, cap. *De sacrosan. Eccel.*, I. *Ut inter.* Rei Persona ac actionis genus ab initio hanc præscriptionem impedit, ut si creditori pro pignore quod debitor vel debitore vivo secundus creditor possidebat. hypothecaria competat actio, ut cap. *De præscript 30 an.* I. *Sicut.* et I. *Cum notissimi*, § *Sed cum.* Ex post facto quoque, scilicet jam sit cœpta ab initio, ne inchoetur, huic præscriptioni obest litis contestatio, vel conventio judicialis, quæ rem litigiosam facit, ut cap. *30 anno. præscrip.*, I. *Cum notissimi* et l. *Sæp.* cap. *De anna. exsep.*, I. 1. His cessantibus, quæ præscriptioni huic obstare notavimus, si cœpta fuerit, effectum sortiretur præscriptio, si

A non, ante ejus consummationem interrumpitur legitime. Modos vero interrumpendi eam melius ostendemus

9. Ad hæc notandum in quibusdam 40 annorum præscriptionem subrogari, in quibus tricennalem cessare diximus, ut in actione hypothecaria contra debitorem, vel secundum creditorem primo creditori competente, sicut et contra locum venerabilem tunc locum habet, cum ei talis competit actio, quæ si privato competeret, 10 vel 20, vel 30 annorum præscriptione tolleretur, sed ubi aliqua præscriptio iudicii continuatione est interrupta; ei hæc, id est 40 annorum præscriptio locum habet, et ex eo tempore incipit currere ex quo ultima procedunt litigia, ut cap. *De præscrip. 30 anno.*, I. *Omnes.*, et I. *Cum notissimi*, I. *Sæpe*, et cap. *De anna, except.*, I. 1, et in *auth. de ecclesia tit.* § *Pro temporalibus.*

10. Harum duarum præscriptionum, cum fuerint perfectæ, varius est effectus; nam debitorem contra personalem actionem perpetua muniunt exceptione. Cui, si solverit, non dant conditionem, quoniam sunt comparatæ creditoris odio; possessorem vero, qui venditorem poterat convenire, perpetua, dum possideat, tuentur exceptione, et si bonæ fidei possessor, præscriptione finita, cadat de possessione, dant ei utilem in rem actionem, quæ malæ fidei possessori denegaretur, si de possessione sine alterius violentia quanquam re jam præscripta caderet. Sed cum verus possessor rem vindicare non valeat, quam mala fide præscriperat, vel domino vel creditori, cui ea res fuerat obligata, datur ejus rei vindicatio, licet invasor, si nunc possideret, eos scilicet dominum vel creditorem, ab agendo hæc præscriptione repelleret, ut cap. *De præscr. 30 ann.*, I. *Sicut.* et l. *Si quis. ff. de condi. ind.*, l. *Exceptionem.*

SUMMARIUM.

1. Præscriptio longissimi temporis quomodo naturaliter interrumpitur.
2. Præscriptio longissimi temporis litis contestatione civiliter interrumpitur.
3. Actor quando possit præsidem adire et præscriptionem interrumpere.
4. Præscriptiones quæ omnes tollant actiones.
5. Præscriptiones minores non currunt contra minores viginti quinque annorum.
6. Præscriptio opposita non numeratæ pecuniæ quibus infringatur modis.

CAPUT IV.

De interruptionibus præscriptionum.

Sed quoniam istæ et aliæ præscriptiones, ne consummationis finem capiant, interrumpuntur frequentissime, ideo interruptionum modos hoc in loco numerandos diximus, ac de modis 30 et 40 an. præscriptiones interrumpendi primum videndum est.

1. Interrumpitur autem hæc præscriptio naturaliter veluti si possessor, cœpta jam præscriptione, aliquo casu possessionem amittat, si vi, vel fluminis

impetu, vel sponte propria, aliis multis modis, ut ff. *De usuca.*, l. *Naturaliter.* et l. *Ei a quo* ff. *de acqui. pos.*, l. *Qui universas*; cap. *De acqui. pos.* l. ante penul. Hic autem interruptionis modus solis vindicationibus ut perpetuentur, prodest.

2. Civiliter vero interruptitur præscriptio litis contestatione, quæ fit cum cœperit iudex audire negotii summam per partium narrationem hinc inde factam; fit quoque interruptio sola conventionis reo declarata, vel ejus saltem domni per judicis exsecutorem. Si debitor in suum creditorem novat vel emittat cautionem, aut etiam usurarum faciat solutionem, sive creditor, sive si pignoris nanciscatur possessionem: tali enim facto, 40 an, præscriptio, quæ contra hypothecariam, et tricennalis, quæ contra actionem personalem currere cœperat, interruptitur.

3. Sed et cum eum convenire difficile sit, eo quod absit, vel sit potens, vel infans tutore carens, vel furiosus curatorem non habens, potest actor adire provincie præsidem, vel procuratorem mittere, absque litis contestatione vel judiciaria conventionis præscriptionem interruptere, si saltem in scriptis apud eum a se factam deponat querelam; sed si præsidem adire nequeat, apud episcopum, vel defensorem civitatis, in scriptis querelam deponendo id consequetur. Si vero præses et episcopus, et defensor fuerit, licet actori publice, et cum tabellionum, vel saltem trium testium subscriptione, si civitas illa careat tabellionibus, querimoniam proponere, ubi reus, habet domicilium, ut sic præscriptionis interruptatur cursus, ut et tunc differt cum pupillaris ætas intervenit, puta cum majorem tali cœpta præscriptione et nondum completa cum decessisse, atque pupillum successisse. In hoc enim casu juxta

pubertatis tempus differtur præscriptionis cursus. 4. Hæ præscriptionis omnes actiones tam in rem in personam tolluntur, et postquam sunt perfectæ cum in sequit. (1), denegatur omnis restitutio, ut cap. *De præscript. 50 an.*, l. *Cum notissimi* et l. *Sæpe.* cap. *Ex quibus.* *Cum in integ. resti. non est neces.*, l. *ulti.*, cap. *De anna. except.*, l. *i et ii.*

(1) Locus mutilus.

A Hisdem modis 20 et 30 annorum præscriptio quæ usucapio vocatur, quatuor vel etiam quinque annorum præscriptione, et si qua minor sit, interruptitur quibus 30 vel annorum præscriptio interrupti diximus, excepta biennii continui præscriptione, quod de dolo actioni objicitur, et quadriennii continui exceptione, quæ postulanti in integrum restitutionem opponitur, hæc enim duæ præscriptiones nec litis constitutione interruptuntur, ut cap. *De dol.* l. *Optimum*, et cap. *De temp. in integ. resti.*; l. *Ea quæ.* et l. *Petendæ*, l. *Supervacua.*

B Hoc amplius contra minores 25 annorum, ipso jure non currunt istæ minores, scilicet, 10 vel 20 annorum aut rescissoris temporis præscriptiones, excepta quinquennii præscriptione defuncti statum defendente. Contra majores quoque quandoque aut ipso jure defenduntur, aut in integrum restitutione eliduntur, puta cum auctor jam intra statuta præscriptionum tempora jus suum exsequi ex probabili causa fuerit impeditus. Quorum numero sunt re publica bona fide absentes, vel etiam alibi studiorum causa agentes et similes, ut cap. *De qui. in integ. resti. non est nec.*, l. *ult et ff. Ne de sta. de p. q. l. Non esse*, cap. *q. n. ob.*, l. *i, p.*, l. *i, ii et iii.*, et in *auth. ut sponsa lar. spe. s. com. § De præscriptione vero.* ff. *ex qui. cau. maj.* 25. l. *i.*

C 6. Præscriptio quoque, quæ non numerate pecuniæ exceptioni opponitur, modis supra dictis infringitur, præterea in scriptis facta extra iudicium denuntiatione interruptitur. Præscriptiones quoque annuæ, seu minoris temporis, interruptuntur etiam per solam precum oblationem, principi factam si ad eas principes rescribant, ut cap. *De non me. pec.* l. *ult.*, cap. *Quan. libel. prin. da. lit. con.* l. *i et ii.* Sed quoniam sunt quædam species in quibus paulo ante præscriptionem currere negavimus, quod ab aliis affirmatur, ideo quemadmodum contrariam sententiam infirmet jurisprudentia ab ipsa expectemus, quod quidem ita liquebit, si in questionum modos adversariorum allegationes et jurisprudentiæ responsa, quæ ab ipsa percepimus, inseramus.

ROGERII DE PRÆSCRIPTIONIBUS DIALOGUS.

SUMMARIUM.

1. Actio pignoratitia quare post annos quadraginta concedatur debitori solvere parato.

2. Præscriptio quanto oriri dicatur.

3. Jus solvendi vel offerendi per quadraginta annorum lapsum non potest auferri.

4. Jus petendi et agendi quid requirat ut contra aliquem currere possit.

5. Præscriptio quadragenalis quid requirat, ut contra aliquem currere possit.

6. Filius familias suo nomine utiles potest actiones intendere.

D 7. Præscriptiones pœnales molliendæ sunt non exaggerandæ.

8. Deses puer omnia nemo judicari potest.

9. Creditor qua ratione pignus debitori reddere compellatur

10. Creditor secundus quam præscriptionem primo creditori opponere possit.

11. Jus quodlibet cuique competens an possit annis 40 tolli.

12. Jus offerendi non tollitur præscriptione, licet actio hypothecaria elidatur.

13. Actiones familie erciscundæ. communi divi-

dendo, sive pro socio an tollatur sociis in communi A longissimo tempore possidentibus.

14. Actiones familiæ erciscundæ, communi dividendo, et pro socio quando competant.

15. Socius, dum in possidendo communiter fructus communes percipit actionem incorruptam, perinde ac si consortium iudicio vexaret retinere dicitur.

16. Res communiter possessa annis 59 an maneat communis, actione pro divisione sublata.

17. Actiones pro socio, familiæ erciscundæ, et communi dividendo quando præscriptione tolli possint.

18. Præscriptio consociis contra suas actiones currit altero, velut propriam, rem possidente.

19. Consuetudinis cuius timeri debet interpretatio.

PERSONÆ.

ROGERIUS ET JURISPRUDENTIA

1. **ROGERIUS.** Quæro cum omne jus 30 vel 40 ann. B præscriptione tollatur, quare post annos 40 debitore solvere parato concedatur actio pignoratitia?

JURISPRUDENTIA. Hoc ideo concedo quoniam, antequam solvat vel offerat quod debetur, ut quidam minus recte dicunt, pro recipiendo pignore debitori non nascitur actio pignoratitia. Tunc enim demum pro recuperando pignore suæ actio debitori competit ex ordine, cum solvere saltem paratus fuerit.

2. Cum ergo ante non possit intendi, merito ante contra eam non oritur præscriptio, quæ tunc demum oritur, cum actor nullo jure petere impeditus, desidiæ negligentie deditus, quod ei etiam statim jus concedit, petere contemnit; ei nempe soli cum non egerit et merito imputatur, cui nihil, quominus ageret, obfuit, ut cap. *De præscrip. 30 ann. l. Sicut et l. Cum notissimi*, cap. *De anna. except. l. 1.*

ROGER. At qui potuit debitor ante quod debebat offerre, et sic pignoratitiam habere, quare licet his an. 40 pignoratitia non sit sublata, eo quod nondum erat nata, non tamen ultra valet intendi, etiam debitore solvere parato, quia offerendi jus, quod pignoratitiæ sit præparatorium, est causa annorum 40 præscriptione ablatum?

3. **JURISPR.** Annorum etiam 40 lapsu solvendi sive offerendi, jus debitori non potest auferri, et sic nec pignoratitiam tali præscriptione adhuc potest perdere, quia nondum ei competit nec offerendi jus, quod actori præstat aditum.

ROGER. Atqui omne jus 40 ann. præscriptione tollitur?

4. **JURISPR.** Minime quod assumis verum est, solum enim petendi agendive jus, quod ad actorem pertinet, tali præscriptione tollitur, ut solvendi sive offerendi cum agendi petendive jure nil commune habet, nec ad actorem juvandum, contra quem sunt præscriptiones istæ inventæ, sed ad rem liberandum, pro quo defendendo sunt comparatæ, pertinet ut sic quidem rectius dicamus post annos etiam 40 cum adhuc saltem naturaliter sit obligatus, debitorem posse et se et pignus suum solvendo liberare.

ROGER. Sed cum debitor potuit solvere, et sic pignoratitiam actionem quærere, miror quare contra eum quasi desidem non currat talis præscriptio.

5. **JURISPR.** Ut contra te currat talis præscriptio, satis est quod aliquid facere potuisti, quo facto actio-

nem cum effectu quæreres. Nam et filiofamilias actionem aliquam habenti, licet ut sibi agere permitteretur facile posset a patre impetrare, non curret tunc hæc præscriptio, cui rectius si quod allegasti intueamur quod non egerit, quam debitori quod non solverit, ut sic actionem pignoratitiam haberet potest imputari.

6. Nempe et filiusfamilias, et suo nomine utiles posset intendere actiones, veluti cum absit pater, vel sit vitæ suspectæ, et sæpe facillimum ei est a patre consequi, ut vel ipse pater agat, aut sibi agere permittat quod etiam quandoque facere cogitur, ut cum hæreditatem sibi delatam patre repudiante adeat; debitori vero sæpius gravissima est debiti solutio, et cum filio non currat, vel cui sit latior agendi via, satis minus debitori in casu curret cum sit ei multo angustior.

7. Et in summa præscriptiones istæ etiam pœna cum desides sunt inventæ, et ideo non legum interpretatione exaggerandæ, sed minuendæ sunt. Inde est ut si quædam contra actorem quasi desidem videantur laborare, quædam vero vel pauciora pro eo a desidiæ pœna excusando, faciant semper mitiora, id est quæ non puniunt eligantur. Ut tunc dicitur cum ex causis variis habeas obnoxium, et cum convenias non pro singulis causis nominatim, sed cum adversus eum dem personalem et hypothecariam actionem habeas, alteram duntaxat intendas.

8. Nam tum dicitur cum omnem præscriptionem interruptionem factam, quia non possis per omnia deses judicari. Similiter et contra filiumfamilias creditorem, hic, ut sit deses, et sic cum eum currat præscriptio, hæc faciunt quando actionem habet etiam utilem, quandoque suo nomine, et quidem in iudicio, si pater permittat, qui etiam hoc permittere quandoque cogitur, potest sistere, et agere quacunque etiam directa actione; hoc vero solum pro filiofamilias faciens contra omnia a desidiæ quoque pœna eum excusat. Quod pater, cum esset vitæ suspectæ, posset eum ne ageret prohibere, eo quod ad eum ususfructus nomine actionis commodum pertinet jure communi. Cum ergo hic a præscriptione excusetur, qui etiam actionem, uti dixi, habuit agendique facultatem habere potuit, non difficulter cuique volenti agere per iudicis officium consentire compellitur, quamque genitor multo magis debitor

excusabitur, qui nec actionem habuit, nec ut eam haberet, fuit ei satis facile, ut cap. *De bo. quæ si*, l. ult § 1 et in *auth. de nup. § sed quod sancitum est*, et cap. *De auna. except.* l. 1. ff. *De act. et obli.* 6 *filiofamilias*, et l. *In factum*, ff. *de injur.* l. *Sed si unius*, § *filiofamilias*, ff. *de proc.* l. *Filiusfam.*

9. Est et alia ratio multo validior, quæ creditorem, licet diutissime inhæserit, debitori solvere parato, pignus reddere compellit; quia creditoris possessio ad præscriptionem generandam, non ei sed debitori prodest, licet enim creditor sibi non tamen pro suo possidet, et ideo rem pignoratam nequit præscribere, sed ei, quo ad præscriptionem possidet, a quo possidendi causam dent, cujusque tenet imaginem.

10. Inde est quod secundus creditor, quia debitoris nomine videt possidere, primo creditori debitoris superstitie eam solam præscriptionem, quam et debitor, valet opponere. Nam cum eam secundus creditor possidet, ipse debitor tenere videtur, ideo in codice dicitur 40 demum annor. præscr. secundum cum primum, ad ipsius debitoris similitudinem se posse defendere, et cum dicitur ubi creditor primus teneat, et secundus offerendo velit sibi pignoris eam confirmare. Esset quidem ultra modum absurdum, cum creditoris possessio debitori, ut ejus propriam præscriptionem pariat ad rem defendendam, si foret aliena, et eandem cum ipsum, ut re careat, similiter præscriptionem pareret, ut sic, dum debitor possideat, etenim per creditorem in hoc casu possidet, cum eum quanquam possessionem perdat, currat præscriptio, quod nunquam invenitur, et eadem est rem habeat, et cum eum ut re careat, et sic contrariam operetur, præscriptionem inducat possessio, quod non posse dici suadet ipsa ratio, uti de solutione dicitur facta ab eo qui civiter tum tenebatur ut in illa solutio contrarium operetur, non poterit debitori liberationem et obligationem parere, sic nec creditoris intentio debitori et cum eundem præscriptionem pariet, ut ff. *De solu.* l. *Qui decem in fi.* ff. *De usu* cap. l. *Pignori et cap. De 30 an. præscrip. locum notissimi.*

ROGER. Intellexi, jus 40 anno. non concedes tolli?

11. JURISPR. Nequaquam.

ROGER. At creditor secundus, ne priori offerendo, sibi pignus confirmet, aliorum 40 annorum præscriptione removeatur?

12. JURISPR. Licet hoc sit verum, non eo pertinet ut offerendi jus præscriptione sit sublatum. Sed ut actio hypothecaria, quæ ei, cum primum creditorem cum obligationis replicatione competit, illa præscriptione sit elisa, namque tanto tempore ab actione excluditur, ideo et id auxilium ei denegatur, quod actioni opitularetur, item obligationis replicatio, ut ff. 7, pº. *in pig. ha.* l. *Potior.* cap. *De præscr.* 30 an. l. *Cum notissimi.*

13. ROGER. Et auctoritate et argumentis convictus

A hoc fateor, sed cur sociis, cohæredibus vel in commune 30 vel 40 ann. possidentibus, fam. ercisc., communi dividendo, sive pro socio actionem non tolli dicas, moveor; hic enim et actio competit, intendique potest, ex quo res cœpit esse communis, lex quoque has actiones 30 ann. præsc. tolli dicit.

14. JURISPRUD. Licet quod proponis fateor; non tamen dum communiter possident, actio divisoria, sed nec prætorica eorum cuilibet præscriptione tolletur, et quod dicitur præscriptione has tolli actiones, tunc cum alter pro solido rem communem teneat, locum habet, ut tunc demum actioni communi dividendo seu familiæ erciscundæ præscribatur, cum et a suæ partis vindicatione excludatur; B nam dum suæ partis vindicationem et ad dividendum actionem retinet, adeo ut nec pacto de dividendo facto, et multominus communis detentionis præscriptione vendere posset eam, ne res absurda eveniat, ut quod peti possit, dividi non possit, ut ff. *commun. divi.* L *in hoc judicio.*

ROGER. An hæ actiones, statim ut incipit res communis, esse competant?

JURISPR. Nequaquam, nec enim omnino lucem noscunt, qui eas tunc nasci dicunt, cum alteri sibi placeat a communione discedere.

ROGER. Quare ergo contra eas, licet communiter socii possideant, non currit præscr.

JURISPR. Ut cum te talis currat præscriptio, non est satis quod actionem habeat, quam possis statim intendere, et cesses, sed oportet te sic in actione intendendo cessare, ut nil facias quod tuum jus quasi nec deses, nec negligens conservare videaris.

15. At socius, dum communiter possidendo rem, communes fructus percipit, tali facto non minus actionem incorruptam retinet, quam si consortem judicio vexasset; nec non majori diligentia jus, quod in re communi habet, potest conservare quam rem jugiter tenendo ejus fructus pro sua parte capere, quando enim hoc facit, sui juris contemptor vel deses non recte judicat; sicut creditor tum recte deses non potest dici, ideoque cum eum non currit præscriptio, cum debitorem judicio non convenit, qui in usurarum solutione extitit denodatus: nam sicut illi pro debito usuras capiendo, sic et hic pro re communi percipiendo fructus, actiones suas vigilando perpetuat. Et sicut illi, qui devotum debitorem non exigit, sic huic, quia concordante socio non recessit, non potest imputari. Hoc amplius pro socio, ne ei occurrat præscriptio facit, quod nec post communem jugem, tricennalempæ possessionem, quod sic possessum est, aliquo jure desinat esse commune. Imo si alterius tantum esset effecta communis, tunc tanto spatio, fieret ut de his actionibus potius prodesset quam obesse tricennalis communis detentio deberet.

16. ROGER. Rem communem manere, quantumvis

communiter annis sit possessa, 40 fateor; sed actionem pro divisione tolli dico, ut sic in posterum communioni stare per hanc præscriptionem arceatur socius, quemadmodum hucusque steterat.

JURISPR. Eadem ratione dices quod si per an. 40 solas usuras accepit creditor, ut nec sortem, nec pignus possit petere, sed pro usuris duntaxat litiget, ut ei in futurum præstarentur, ut sunt retro præstitæ, ne quid aliud ultra petere valeat, quod nec tu, ut reor, concedis. Non ergo tali præscriptione quem invitum communioni stare dicis, sicut nec invitum creditorem usurarum quæstui stare compelleres, ut cap. *Commu. divi. l. ult. et cap. De 30 an. præ. l. Si quis emptionis.*

17. Sed tunc tum præscriptiones has actiones tolli dicas. Cum alter socius solus per rem, velut propriam, tenuerit. Hoc nempe in casu non est quærendum ultra de re, an communis fuerit, ideoque communi dividendo actio tollitur, sed solum hoc, an alter tanto tempore, pro suo rem tenuerit, et quando etiam alias obtinet, et an tunc præscriptio locum habeat, cum auctor in quæstionibus præjudicet. At cum ambo et communiter possident, et de re veluti communi fructus percipiunt, secuti super re tanquam communi per actionem divisoriam quæri potest, ut alter in eam solus impendat, delinquat, vel de ea quidem solus percipiat, sic, quod ad divisionem pertinet eadem, acto tempore, quantum ad rem principalem, pereat, quod accessiones, licet pro re principali sublata post duret, quod esset absurdum.

18. ROGER. Tunc cur actiones dicis eis currere præscriptionem, cum alter solus velut rem propriam possideat?

JURISPR. In quam?

A ROGER. Nunquam fuit de hac re hæsitatio.

JURISPR. Has actiones nullo tempore finire, etiam altero solo possidente, putabatur; quæ sæpius nasci videbantur. Credebatur nempe quoties socius solus de communi re capiat, vel in eam impendebat, seu delinquat; has enasci actiones, eo quod pro omnibus his prout eveniunt, socio obligatur socius. Idem in actione furti dicitur, eo enim quod assidua contrectatio ne fur semper furtum faciat, quasi sæpius renascendo, dicebatur donec rem possideret nullius temporum lustris furti actionem expiret, et ad has tollendas similis de familiæ erciscundæ, communi dividendo, pro socio, furti actione locuta est constitutio, ut annorum 30 præscriptione tolleretur; licet etenim assidue contrectando fur furtum faciat; verumtamen quia in se revolvitur fur *furtum*, sicque pro eo una sola semelque, tum furti actio, sive conditio nascitur, et ideo unius trecentii præscriptione tollitur. Sic quoque licet de communi percipiendo, vel in eam impendendove, socius obligetur, seu sibi alterum obliget, non tamen plures famil. ercis. seu communi dividendo actiones, sed una semelque tunc nata est inter eos actio, ut sic una possit præscriptione tolli, nam sicuti ipsa communio rerum, sic quando ea noscat una sola actio est.

ROGER. Et rationes exempla proposita retinet interpretatio.

JURISPR. 19. Ejus solis consuetudinis timenda sit interpretatio, quæ errore vacua, legibus ronique ostendetur contraria. Quincunque sit ergo, cui plus placeat, Capito an Labeo, præmissas distinctiones tot rationibus comprobatas, æquitati legum ac sensu commendabit, legumque argumentis tanto fortioribus, comprobabit quanto sibi faciliora esse majora non diffidat.

CATALOGUS PRÆSCRIPTIONUM D. ROGERII.

Est præceptio trium dierum, ut in advocato, cui licet infra triduum errorem corrigere, ut cap. *De erro advoc.*

Est 10 dierum, ut de appellationibus hodie, ut in *auth. de ap. in prin. et ff. de iti, actuque pri. l. 1.* Est 45 dierum in eo qui vult litem contestari, ut cap. *De test., l. Si quando.*

Est 20 dierum in eo qui vult litem contestari, ut in *auth. de exhi. et intro re § illud quoque.*

Est 30 dierum, ut de creditore qui scripsit se accepisse creditum, ut cap. *De non ms. pec l. In contractibus § super cæteris.*

Est quinquaginta dierum quæ datur tutori ad excusandum. ut *Instit. de excusa. § qui autem.*

Est 60 dierum, cum quis emit ita, ut si displiceret, esset res inempta, ut ff. *de ædil. edic l. Quod si nolit, § si quis venerit.*

Est 80 dierum quæ marito objicitur jure mariti accusare volenti, ut cap. *ad jul., l Jure mariti.*

Est centum dierum ad petendam bonorum possessionem, ut cap. *Qui admit. ad bo. poss. l. Si bonorum.*

Est duorum vel quatuor mensium, si promisisti te exhibiturum sine scriptis, ut ff. *De re judic. l. Debitoribus.*

Est sex mensum, ut redhibitoria; cap. *De ædil. edic. l. II.*

D Est octo mensum ad faciendum inventarium, ut cap. *De jure del. l. Scimus.*

Est annua, ut æstimatoria, et rescissoria, et quanto minoris, ut ff. *De ædil. edic. l. Sciendum § ulti.*

Erat olim annua, bima, trima die, quæ hodie per ex stipulatu ad actionem est sublata, ut cap. *De rei uno. acti. § cum autem.*

Est annua quæ datur parentibus, et liberis ad petendam bonorum possessionem, ut cap. *Qui admit. ad bono pos. emancipata.*

Est biennalis, ut de dolo, et de debitore qui rescripsit accepisse pecuniam, ut cap. *De non. nu. pec.*, l. *In contractibus, in prin.*

Est biennii vel quadriennii qua creditores in bonorum possessionem missi ab aliis se defendunt, ut cap. *de bo, auth. ju. pos.* l. *Cum apud.*

Est triennii in usucapione mobilium rerum, in *instit. de usu, cap. in prin.*

Est quadriennii quæ datur ad implendam restitutionem post minorem ætatem, quæ etiam datur utili anno hodie, ut cap. *De tempor. in inte. resti.* l. *ultim.*

Est quadriennii, ne adversus sacrum ærarium agatur, ut cap. *De quadrien. præscript.* lib. 1.

Est quinquennii ut de inofficiosi querela, et de donatione facta ab administratore, ut cap. *De inoffi- test.* l. *Si quis filium.*

Est quinquennii, ut ne post quinquennium de statu defunctorum quærat, ut cap. *Ne de stat. defunc.* p. q. q.

Est quinquennii ne adulter post quinquennium quo commissum adulterium dicitur, quod continuum numeratur, accusetur ut cap. *ad lib. jul. de adult.* l. *Adulter.*

Est septem annorum, cum quæritur utrum fuerit infans neque, ut proinde habeat effectum. ut cap. *De jur. deliber.* l. *Si infanti.*

Est decem, et viginti, et triginta, et quadraginta

annorum, ut cap. *De præscripr.* l. 1. et *De præscip.* 30 annorum.

Est 12 vel 14 annorum cum quæritur pubes vel impubes quis sit, ut pro inde testetur, ut cap. *Qui test. fa. pot. loc. si frater.*

Est quatuordecim annorum ut currat præscriptio triginta vel quadraginta annorum.

Est 17 annorum cum quæritur an quis postulare possit, ut ff. *de postu.* l. 1, § *initium autem.*

Est 17 annorum præsc. Cum quæritur an manum mittere quis possit, ut *instit. qui et ex qui. can. ma.*

Est 18 annorum ut si mulier veniam ætatis impetret, ut cap. *De his qui ve. æta. impe.*, l. *Ulti.*

Est 18 an. cum quæritur an quis adoptare possit, ut ff. *de adop.*

Est 25 annorum, ut exinde major, et legitime sit ætatis.

Sunt et aliæ præscriptiones, quæ obijciunt volentibus adipisci honorem, ut in magistratib. et sacerdotio a summo usque ad minimum.

Sunt et aliæ quæ longum tempus non habent expressum, ut in usuris, ut de ea dictum est, quæ longo tempore stetit, quæ non caput certam formam, nisi in libertate, ut ff. *De usur,* l. *Cum in rem vcrso.*

ANNO DOMINI MLXXVI.

GUIDO

AMBIANENSIS EPISCOPUS.

NOTITIA HISTORICA.

(Gallia Christiana, nov. edit., t. X.)

Ingelranni I comitis Pontivi filius Guido Hugo- nis II etiam comitis et Fulconis abbatis Forestmonasterii frater, patruus autem Guidonis comitis, Angelranni abbatis Centulensis in studio litterarum discipulus fuit, cujus epitaphium scripsit. Ambianensis erat archidiaconus an. 1049 cum a Fulcone episcopo Romam missus est, abbatem Corbeiensem apud summum pontificem accusaturus. Factus est autem post Fulconem episcopus anno 1058 qui componitur cum primo ordinationis ejus anno in lamina plumbea inventa in capsula sancti Ratberti Pascasii Sept. 1710, ibidem inclusa in monumentum translationis hujus sancti factæ iv Idus Julii 1058, auctore Guidone præsule Ambianensium. Anno eodem subscripsit die v Aug. donationi factæ ab Henrico I rege abbatie Hasmoniensi. Remis interfuit x Kal. Junii 1059, sacris Philipp. I Sigillum apposuit, an. 1060 diplomati Henrici I pro restitutione Sancti Martini a Campis. Paulo Post Guido qui, cum esset archidiaconus, auctor fuerat Fulconi episcopo, ut privilegia Corbeiensis Ecclesiæ impugnaret, in ejusdem locum subrogatus, nihil non aggressus est, ac primo altaria ad monasterium pertinentia aliis contulit nec dato ab abbate pretio reddidit. 2º Clericos Corbeienses Ambianos convocavit, et detrectantes excommuni-

cavit. 3º Conventione apud Curtracum coram comite Balduino, multisque abbatibus et clericis spre- ta, abbatem ipsum ad synodum vocat, ire præ infirmitate non valentem excommunicat. 4º Re ad metropolitam delata, uterque ad auditorium archiepiscopi invitatur, cui monenti injuste prolatam excommunicationem non solum non acquievit Guido, sed etiam abbatem rursus excommunicavit. 5º Quinimo interdictionem ab officio durius minanti Alexandro II summo pontifici, apud quem abbas conquestus fuerat, obsecutus non videtur Guido, nec ab inquietudine monasterii destitisse, priusquam villa *Nowex* cum appendiciis ipsi ad vitam concessa fuerit vi Kal. Septembris, anno 1064. Insequenti Guido subscripsit factæ in conventu Corbeiensis a Philippo rege confirmationi bonorum Ecclesiæ Hasmoniensis, diplomati regis ejusdem duo altaria Sancto Martino confirmantis, et pro S. Memmio Catalaunensi, et factæ a Gauzberto milite Hugoni abbati Floriacensi donationi ecclesiæ et burgi de Cadelata in pago Wustinensi. Anno 1066, instituit canonicos in ecclesia Sancti Martini in castro Pinconii. Eodem anno, videns ecclesiam Corbeiensem principis apostolum aliorumque sanctorum miræ virtutis patrociniis præditam; eamque pro modulo suo augmentare cupiens,